

Pagalba autistišką vaiką auginantiems tėvams

Justina Grigienė

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka

Naujausi didelės apimties apklausų rezultatai rodo, kad autizmo spektro sutrikimas būdingas 1–2 proc. gyventojų. Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, autizmo atvejų daugėja. Autizmo spektras labai platus, vis dėlto dažniausios probleminės sritys yra socialinė sąveika, kalbinis ir nekalbinis bendravimas, pasikartojantis elgesys ir riboti pomėgiai. Visgi, kaip rodo tyrimai, asmenys, turintys autizmo spektro sutrikimų, biblioteką įvardija kaip puikią relaksacijos, edukacijos ir bendraminčių susibūrimo vietą. Apie 90 proc. apklaustųjų teigia, kad bibliotekose lankytųsi dažniau, jeigu šios pritaikytų savo fizinę aplinką. Tai, kad Lietuvos bibliotekos tampa dar labiau draugiškos žmonėms, turintiems autizmo spektro sutrikimų, – didelis žingsnis pirmyn, teikiantis vilties, kad gražiu pavyzdžiu paseks ir kitos viešosios įstaigos.

Lietuvos viešųjų bibliotekų duris papuošė išskirtinis ženklas – spalvota dėlionė „Biblioteka visiems“

Autizmas – ne kliūtis lankytis bibliotekoje

Tai, kad Lietuvos viešosios bibliotekos yra atviros bet kuriam lankytojui, žino visi. Tačiau realybė ne visada tokia graži: vaikus su autizmo spektro sutrikimais auginantys tėvai neretai vengia viešų vietų, kad nematytų smerkiančių žvilgsnių ir nesulauktų piktų replikų. „Biblioteka visiems“ – drąsiai sako bibliotekininkai, pristatantys ypatingą projektą visoje Lietuvoje.

Mamų patirtys – ne visada malonios

Autizmo spektro sutrikimą turintį Mangirdą auginanti šiaulietė Ingrida Jurevičiūtė atvirauja: „Labiausiai pasigendu žiūrėjimo į tokius žmones kaip į sau lygius, tokius, kaip visi. Tai nėra lengva – reikia prisitaikyti, pritaikyti aplinką, bendrauti taip, kaip bendrautumėte su kitais, bet nesitikėti „normalaus“ atsako.“ Mama pastebi, kad svarbu rasti būdą autizmo spektro sutrikimų (ASS) turinčius vaikus išmokyti laikytis pagrindinių taisyklių, parodyti, kokio elgesio iš jų tikimasi. Net atliekant labai elementarius dalykus, pavyzdžiui, paėmus ir pavarčius knygą, reikėtų ją padėti atgal į lentyną. „Pasakyti tokiam vaikui „pasėdėk tyliai“ arba „pabūk ramiai“ yra tas pats, kas aklam žmogui pasakyti: „matyk“ arba nevaikštančiam žmogui liepti atsistoti ir eiti. Tai neveikia.“ Ne tik ASS turintys asmenys turi mokytis gyventi visuomenėje – visuomenė taip pat turi išmokti priimti ir suprasti šią socialiai jautrią visuomenės grupę.

Jokūbo mama Živilė Kulėšė pritaria, kad autizmo spektro sutrikimą turintiems žmonėms labai padeda vaizdinė informacija, kai bibliotekoje jiems pritaikyta vaizdine informacija parodoma, kur dedamos knygos, kur eiti, pagaliau – kur yra tualetas: „Mes dabar daug kalbame apie integraciją, bet autistišką vaiką turinčiai šeimai kartais yra sunku išeiti į viešumą. Ji bijo, nes nežino, kaip vaikas elgsis bibliotekoje, bijo kitų žmonių reakcijų.“

Bibliotekos kuria saugią aplinką

Nuo lapkričio mėnesio Lietuvos viešųjų bibliotekų duris puošia spalvota dėlionė „Biblioteka visiems“. Tai ženklas, kad biblioteka nuo šiol tampa dar atviresnė ir draugiškesnė vieta visiems, nepaisant skirtumų ir įvairumo.

Dauguma asmenų, turinčių autizmo spektro sutrikimų, informaciją geriau supranta ne tada, kai ją girdi, o kai mato, be to, jie nemėgsta nekonkretumo ir nežinomos aplinkos. Todėl visos Lietuvos viešosios bibliotekos nuo šiol turi parengtas vizualines socialines istorijas ir plakatus, kurie padeda šiems lankytojams pasiruošti vizitui į biblioteką. Socialinė istorija ir plakatas, kuriuos lankytojai ras bibliotekų interneto svetainėse, leidžia dar prieš atvykstant susipažinti su bibliotekos erdvėmis, taisyklėmis, darbuotojais, kurie čia pasitiks.

Taip pat vaikams su autizmo spektro sutrikimais būdingas jautrumas ir reakcija į sensorinius dirgiklius, sukeliančius nerimo, panikos priepuolius. Tad kiekvienai iš viešųjų bibliotekų parengtas specialus rinkinys („sensorinis gesintuvas“), kurį sudaro palapinė bei taktilinės, garsinės ir vizualinės priemonės, padedančios lankytojams suvaldyti kilusį nerimą, nusiraminti ir atsipalaiduoti. Šios priemonės skirtos ne tik autizmo spektro, bet ir kitų kalbos ir komunikacijos sutrikimų turintiems lankytojams.

Už pagalbą ir konsultacijas rengiant šias priemones bibliotekos dėkoja Šiaulių universiteto lektorei, Šiaulių „Ringuvos“ mokyklos spec. pedagogei dr. Margaritai Jurevičienei, asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos narei Barborai Suisse ir asociacijos „Kitoks vaikas“ valdybos pirmininkei Dainai Šiekštelytei-Valkerienei.

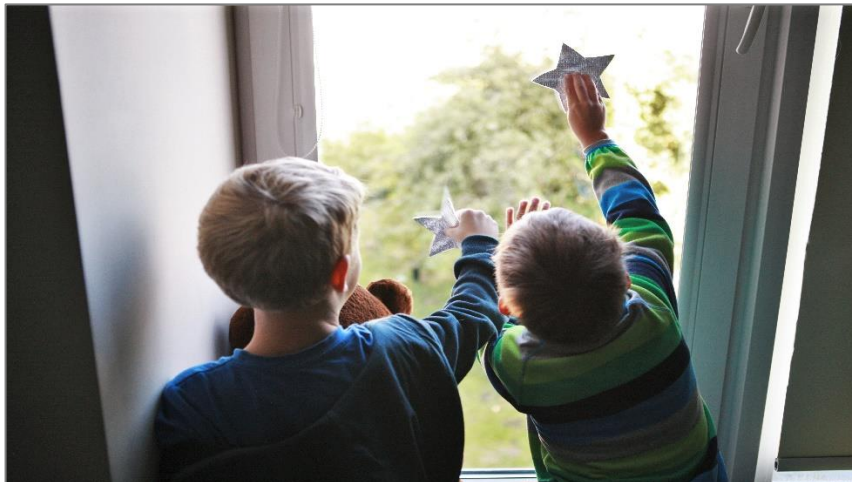
Bibliotekos darbuotojai kvalifikuotai padeda įveikti nerimą ir jaukiai jaustis bibliotekos erdvėje

Griaukime stereotipus kartu

Barbora Suisse, asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos narė ir žurnalo „Lietaus vaikai“ vyr. redaktorė, džiaugiasi bibliotekų proveržiu ir sako, kad vaikus su autizmo spektro sutrikimais auginančioms šeimoms tai yra labai svarbu: „Kaip Asociacijos narei ir kaip mamai, auginančiai vaiką su ASS, man džiugu, kad bibliotekos dar plačiau atveria duris bendradarbiavimui. Priemonės ir žinios, kurias nuo šiol turi bibliotekos, yra labai svarbios – tai didelis žingsnis pirmyn, leidžiantis pažinti vaikus su autizmo spektro sutrikimais, domėtis jais ir susidraugauti. Labai

svarbu, kad vaikai skatinami ateiti į bibliotekas ir pamėgti knygas. Kartais galvojama, kad vaikai su ASS turi didelių sutrikimų, jie nekalba, neskaito, bet jų yra labai įvairių. Autistiški vaikai mėgsta knygas, jiems patinka skaityti. Labai smagu, kad bibliotekos padeda griauti stereotipus. Tai keičia mąstymą.“

Projektą „Autizmo spektro ir kitų kalbos, komunikacijos ir elgesio sutrikimų turintiems asmenims draugiškų bibliotekų tinklo diegimas“ inicijavo Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka. Jį finansuoja LR kultūros ministerija. Projekto vykdytoja – Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų asociacija. Projekto partneriai: Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacija, Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“, asociacija „Šiaulių lietaus vaikai“. Informacinis partneris – Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija.

Bibliotekoje išmokstama bendrauti

Knygos, kurias rasite Lietuvos medicinos bibliotekos fonduose

1. Ankstyvojo amžiaus vaikų autizmas / Laima Mikulėnaitė, Rasa Ulevičiūtė. - Vilnius, 2004. - 73 p.
2. Autistiško vaiko kasdiena : vadovas tėvams apie vaikų mitymą, įniršio priepuolius, drausmingumą, naudojimosi tualetu įgūdžius ir kitus kasdienes iššūkius / Kate Wilde. - Vilnius, 2020. - 226, [1] p.
3. Autizmo sutrikimo samprata, klinika ir diagnozavimo pagrindai : metodinės rekomendacijos / Sigita Lesinskienė. - Vilnius, 1998. - 20, [1] p., įsk. virš.
4. Esminis skirtumas : vyriškos ir moteriškos smegenys : visa tiesa apie autizmą / Simon Baron-Cohen. - Vilnius, 2011. - 278, [1] p.
5. Kiekvienas autistiškas vaikas norėtų, kad jūs žinotumėte dešimt dalykų / Ellen Notbohm. - Vilnius, 2012. - 126, [1] p.
6. Neurologijos seminarai. T. 17, priedas Nr. 1 (2013): 12th Conference of Baltic Child Neurology Association (BCNA) ; Pre-conference workshop "Autism: challenges and opportunities" : 30 May-1 June, 2013 : 2013 m. gegužės 28-29, Kaunas : final programme and abstract book. - 2013. - S52 p.
7. Vaikai smaragdo akimis : istorijos apie ypatingus berniukus ir mergaites / Mira Rothenberg. - Vilnius, 1996. - 288 p.
8. Vaikų autizmas / Aldona Julija Ambrukaitienė, Regina Ivoškuvienė. - Šiauliai, 1997. - 44 p.
9. Vilniaus miesto vaikų autizmas : daktaro disertacijos santrauka : biomedicinos mokslai, medicina 07B, psichiatrija B650 / Sigita Lesinskienė. - Vilnius, 2000. - 35, [1] p.
10. Vilniaus miesto vaikų autizmas [Rankraštis] : daktaro disertacija : biomedicinos mokslai, medicina 07B, psichiatrija B650 / Sigita Lesinskienė. - Vilnius, 2000. - 124 lap.